

УДК 657

Гордієнко Є.С., к.е.н., доцент,

Коханевич Е.М., студент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
ім.М.І.Туган-Барановського

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У статті охарактеризовані основні напрями впливу податкового регулювання на розвиток економіки, запропоновані шляхи вдосконалення податкової системи.

Ключові слова: Податки, податкове регулювання, тінізація економіки, ставка податку.

Gordienko Ye., Kohanevich E.

TAX ADJUSTMENT IN UKRAINE: PROBLEMS AND SOLUTIONS

In the article described basic directions to influence of the tax adjusting on development of economy, offered ways perfection of the tax system.

Key words: Taxes, tax adjusting, hidden economy, rate of tax.

Гордиенко Е.С., Коханевич Э.М.

НАЛОГОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ В УКРАИНЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

В статье охарактеризованы основные направления влияния налогового регулирования на развитие экономики, предложены пути совершенствования налоговой системы.

Ключевые слова: Налоги, налоговое регулирование, тенизация экономики, ставка налога.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Одним із важливих чинників економічного зростання країни є ефективна податкова система. Держава за допомогою податків здійснює вплив на економічну систему країни, отримуючи відповідну суму податкових платежів і забезпечуючи ті економічні ефекти, які обумовлені впливом податків (зростання обсягів виробництва, збільшення капіталовкладень, зростання норм прибутку).

Удосконалення системи оподаткування в різних країнах іде шляхом посилення стимулюючого впливу податків на економіку. Наприкінці

XXст. функції системи оподаткування були спрямовані на вирішення таких глобальних завдань, як збільшення дохідної частини державних бюджетів, забезпечення стабільного зростання мікроекономічних показників стимулювання економічного розвитку. В основах світового податкового законодавства для країн, що розвиваються, надається перевага таким податкам, як мито, акцизний податок, ПДВ, податок на прибуток, використовуються соціальні пільги та виплати, відбувається зменшення ставок прибуткового податку.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Можна без перебільшення сказати, що, з одного боку, податки – це фінансове підґрунтя існування держави, мірило її можливостей у світовому економічному просторі щодо розвитку науки, освіти, культури, гарантування економічної безпеки, зростання суспільного добробуту народу. Проблеми податкового регулювання в Україні у своїх працях освітлює багато економічних діячів, зокрема: П.Гега, В.Федосова, В.Федоров, В.Опарін, Ю.Козак, Н.Петренко, Н.Рубана, І.Б.Стефанюк та інші. Однак слід відмітити, що науково-теоретичне розроблення шляхів вирішення колізій у податковій системі України потребує подальшого опрацювання.

Цілі статті. Метою статті є визначення сучасних проблем податкового регулювання України та запровадження шляхів їх вирішення.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У процесі переходу економіки України на ринкові умови господарювання постає складна проблема вдосконалення відносин між державою та платниками податків. Це пояснюється тим, що сутність, мета підприємництва, а також економічна основа суспільства перейшли на інший рівень. Податки повинні слугувати не тільки джерелом отримання доходів бюджету, а й виступати найважливішим інструментом податкового регулювання економіки. Крім того, на сьогоднішній день зростає відповідальність за соціально-економічні наслідки прийнятих управлінських рішень у сфері оподаткування [5].

Податкове регулювання – цілеспрямований вплив держави на учасників економічних відносин шляхом використання засобів та інструментів податкової політики. В основу використання оподаткування як одного з найважливіших важелів економічної політики держави покладено властиву податкам і системі оподаткування в цілому - регулювальну функцію [2].

Серед важливих завдань, які можна вирішити за допомогою податкового регулювання, виділяють такі [3]:

- регулювання попиту та пропозиції;
- вплив на темпи інфляції;
- формування раціональної галузевої структури;
- стимулювання інвестиційних процесів;
- підтримка інноваційної діяльності;
- збільшення обсягів діяльності й розвиток конкурентного середовища;
- стимулювання раціонального використання ресурсів;
- стримування зростання обсягів виробництва товарів.

Процес оптимізації податкових ставок складний і починається з оптимізації державних витрат, встановлення співвідношення з можливостями реальної економіки. При визначенні загального валового продукту та державного бюджету враховують різні чинники (дефіцит бюджету, інфляцію, грошову готівку та її кількість тощо).

Податкове регулювання виконує не тільки поточні завдання, а може брати участь у майбутньому плануванні як окремих податків, так і цілих напрямів діяльності. Однією з найважливіших проблем для економіки України є розширення інвестиційної діяльності та залучення інвестицій з-за кордону. Для цього потрібно створити відповідний інвестиційний клімат, і насамперед податковий.

Податкова система є одним з основних елементів державної економічної політики. Здійснюючи прямий перерозподіл результатів економічної діяльності, податкова політика безпосередньо впливає на основні пропорції економічного розвитку. Її формування та реалізація виступають однією з основних функцій держави в умовах ринку. Функціонування тіньової економіки поряд з легальною призвело до суттєвого скорочення в структурі доходів бюджету частки податкових надходжень, що поставило під загрозу виконання важливих державних програм [4].

Сьогодні найперспективніший напрям розширення доходів – залучення тіньових оборотів до сфери легального бізнесу. Але всі намагання вирішити цю проблему, зокрема й за рахунок удосконалення системи оподаткування, упорядкування пільг, посилення контрольних функцій за збором податків, не дали очікуваних результатів. Тіньова економіка все ще займає провідні позиції [3].

Значний податковий тягар гальмує економічне зростання в Україні, перешкоджає розвитку інвестиційних процесів, послаблює конкурентоспроможність українських підприємств. Податкова система «карає» суб'єктів, які здійснюють вкладення в економічний розвиток. Між тим зниження податкових ставок містить у собі загрозу скорочення

бюджетних надходжень, що може призвести до порушення виконання державою покладених на неї функцій, зокрема – у соціальній сфері. Податкова реформа має вирішувати зазначену суперечність, забезпечити раціональний баланс між фіскальною та регулюючою функціями податків в Україні, підпорядкованість податкової політики стратегічним завданням довгострокового економічного зростання та якісної структурної перебудови національної економіки [5].

Як відомо, з 1 січня 2012 р. набули чинності зміни до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, введені Законом №4014–VI. За всі роки незалежності України Верховна Рада, інші суб'єкти законодавчої ініціативи запровадили, на жаль, стільки різного роду податків, зборів, обов'язкових платежів і т.д. (більше 150-ти), що простому підприємцю важко в них розібратися без кваліфікованої допомоги. У зв'язку з цим, певною віддушиною у загальному податковому тиску на підприємства, слід вважати можливість обрання ними спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, передбаченої Податковим кодексом України. У 2012 р. «спрощенці» будуть «грати» із державою за новими «податковими правилами», які, до речі, не змінювалися протягом 12-ти років. Ці «правила» передбачені Законом України №4014–VI «Про внесення змін до Податкового кодексу та деяких законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності» від 4 листопада 2011 р. Цей Закон, №4014–VI, врахував частину пропозицій, що були надані Радою підприємців для вдосконалення спрощеної системи оподаткування. І хоча нову спрощену систему оподаткування теж не можна вважати досконалою, проте вона є результатом компромісних рішень, досягнутих між суспільством і владою [1]. З метою стимулювання підприємницької діяльності в Україні прийнято такі зміни:

- підвищено граничний обсяг доходу, за яким можливе застосування спрощеної системи оподаткування (для фізичних осіб – з 500 тис. грн до 3 млн грн, для юридичних осіб – з 1 млн до 5 млн грн);

- впроваджено відсоткову ставку єдиного податку: 3% від доходу для фізичних осіб з обсягом доходу до 3 млн грн за умови сплати ПДВ, 5% від доходу – без сплати ПДВ;

- надано фізичним особам – платникам єдиного податку право реєструватися платниками ПДВ;

- скасовано 50% надбавку, що застосовувалася до фіксованих ставок єдиного податку за кожного найманого працівника;

Також необхідно звернути увагу на те, що з цього року спрощено сам механізм процедури звітності та обліку, який раніше не відповідав концепції спрощеної системи оподаткування.

Центральний орган державної податкової служби встановлює порядок обліку і подання податкової звітності про використання коштів неприбуткових організацій та вирішує питання про виключення організацій із Реєстру неприбуткових організацій та установ і оподаткування їх доходів [4].

Відмітимо, що з 2012 р. було прийнято ряд змін, щодо спрощеної системи, відповідно до Закону №4014-VI від 4 листопада 2011 р., а саме:

- скасувати щорічне оформлення свідоцтва платника єдиного податку;
- скасувати авансові внески для платників єдиного податку, які сплачують податок за відсотковими ставками. Податок сплачуватиметься за даними декларації (відповідно до раніше діючого законодавства – щомісяця авансовими внесками);
- встановити річний звітний період для фізичних осіб з незначним обсягом доходу (до 150 тис. грн);
- надати право фізичним особам, які не використовують працю найманих осіб, не сплачувати єдиний податок на час відпустки протягом календарного місяця, а також хвороби, підтвердженої лікарняним листком, якщо вона триває календарний місяць і більше;
- встановити для фізичних осіб – платників єдиного податку (за винятком тих, які є платниками ПДВ) обов’язок щодо ведення книги обліку доходів (без обліку витрат).

Зважаючи на те, що існуюча система оподаткування малого бізнесу стала активно використовуватися для мінімізації податкових зобов’язань, внаслідок чого порушуються інтереси найманих працівників та учасників податкового процесу, до законодавства внесено такі зміни [6]:

- подання платниками податку на прибуток переліку доходів та витрат у розрізі контрагентів – платників єдиного податку;
- встановлення вимог для фізичних осіб, які сплачують податок за фіксованими ставками, щодо надання послуг тільки населенню та платникам єдиного податку;
- встановлення підвищених ставок єдиного податку за порушення умов застосування спрощеної системи оподаткування;
- анулювання свідоцтва платника єдиного податку у разі встановлення порушень.

Відповідно до нового Податкового кодексу з 1 квітня 2012 р. практично знищується галузь підприємництва та підприємці, що перебувають на єдиному податку. Згідно з підрозділом 8 розділу XX Податкового Кодексу України, фізичні особи, платники єдиного податку

не можуть бути платниками податку на додану вартість. Ця норма значно обмежує діяльність підприємців, що працюють на спрощеній системі оподаткування. Застосування цієї норми призводить до того, що підприємства на загальній системі оподаткування не бажають співпрацювати з таким підприємством. Крім того, норма змушує підприємців замислюватись, чи залишатися суб'єктом господарювання, чи ліквідуватись, оскільки перехід на загальну систему оподаткування є збитковим для фізичної особи підприємця, суттєво збільшує податкове навантаження та витрати на ведення бухгалтерського обліку [1].

Висновки. Таким чином, широке використання заходів податкового регулювання може призводити до викривлення дії ринкових механізмів, створення нерівних умов конкуренції та невиправданих переваг для окремих платників. Тому вони повинні бути рівними по відношенню до всіх суб'єктів господарювання. Отже, дослідження сучасного стану податкової системи свідчить, що на сьогодні залишаються відкритими питання переорієнтації чинної податкової системи на стимулювання процесів соціально-економічного розвитку країни, вирішення яких може стати кроком до підвищення конкурентоспроможності держави і сприяти розвитку економіки України. Державні контрольні органи повинні запобігти тінізації і криміналізації національної економіки шляхом проведення упереджувальних заходів при здійсненні контролю за сплатою податків і зборів, тобто вони повинні здійснювати своєчасний аналіз грошових потоків, товарної маси, обсягу наданих послуг та фінансового стану суб'єктів підприємницької діяльності. Також необхідно досягти прозорості фінансової, податкової та статистичної звітності. Це надасть можливість аналізувати бюджетні надходження за поточний період і прогнозувати їх на майбутнє.

1. Податковий кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – №13–14, ст. 112) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Г.Нагорняк. Проблеми податкового регулювання в Україні та шляхи їх вирішення / Г.Нагорняк, Ю.Вовк // Галицький економічний вісник. – 2010. – №2(27). – С. 140–152 (фінансово-кредитне забезпечення діяльності господарюючих суб'єктів).
3. Іванов Ю.Б. Світові тенденції антикризового податкового регулювання / Ю.Б. Іванов // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2010. – №1(48). – С. 10–15.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.info-works.com.ua/kursovi/ekonomika_pidpriemstva/1192.html
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Table/Jalilo22/001.htm>
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ogo.ua/articles/view/2012-01-11/31647.html>